

**ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI
KHOA LUẬT**

ĐINH THỊ ÁNH HỒNG

**Ý THỨC PHÁP LUẬT CỦA THANH, THIẾU NIÊN
TRONG THỜI KỲ HIỆN NAY**

LUẬN VĂN THẠC SĨ LUẬT HỌC

HÀ NỘI - 2010

**ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI
KHOA LUẬT**

ĐINH THỊ ÁNH HỒNG

**Ý THỨC PHÁP LUẬT CỦA THANH, THIẾU NIÊN
TRONG THỜI KỲ HIỆN NAY**

Chuyên ngành : Lí luận và lịch sử nhà nước và pháp luật

Mã số : 60 38 01

LUẬN VĂN THẠC SĨ LUẬT HỌC

Người hướng dẫn khoa học: GS.TS Hoàng Thị Kim Quế

HÀ NỘI - 2010

MỤC LỤC CỦA LUẬN VĂN

Trang

<i>Trang phụ bì</i>	
<i>Lời cam đoan</i>	
<i>Mục lục</i>	
MỞ ĐẦU	1
Chương 1: NHỮNG VẤN ĐỀ LÝ LUẬN CƠ BẢN VỀ Ý THỨC PHÁP LUẬT CỦA THANH THIẾU NIÊN	9
1.1. Những vấn đề lý luận cơ bản về ý thức pháp luật	9
1.1.1. Khái niệm và chức năng của ý thức pháp luật	9
1.1.1.1. Khái niệm ý thức pháp luật	9
1.1.1.2. Chức năng của ý thức pháp luật	14
1.1.2. Cơ cấu của ý thức pháp luật	16
1.1.3. Vai trò của ý thức pháp luật	18
1.1.3.1. Ý thức pháp luật và hoạt động xây dựng pháp luật	19
1.1.3.2. Ý thức pháp luật và thực hiện pháp luật	20
1.2. Những vấn đề lý luận cơ bản về ý thức pháp luật của thanh, thiếu niên	22
1.2.1. Khái niệm thanh, thiếu niên	22
1.2.1.1. Khái niệm thanh niên	23
1.2.1.2. Khái niệm thiếu niên	28
1.2.2. Đặc điểm tâm lý lứa tuổi của thanh, thiếu niên	36
1.2.3. Đặc điểm, vai trò ý thức pháp luật của thanh thiếu niên và những yếu tố tác động đến ý thức pháp luật của thanh thiếu niên	40
1.2.3.1. Những đặc điểm cơ bản của ý thức pháp luật của thanh thiếu niên	40
1.2.3.2. Các yếu tố tác động đến ý thức pháp luật của thanh thiếu niên	42
1.2.3.3. Vai trò ý thức pháp luật của thanh thiếu niên trong việc thực hiện pháp luật và xây dựng lối sống phù hợp với đạo đức của họ	46
Chương 2: THỰC TRẠNG Ý THỨC PHÁP LUẬT CỦA THANH THIẾU NIÊN	49
2.1. Khái quát tình hình thanh, thiếu niên và hệ thống văn bản pháp luật về thanh, thiếu niên	49
2.1.1. Khái quát tình hình thanh, thiếu niên và những vấn đề liên quan đến thanh, thiếu niên	49
2.1.2. Hệ thống văn bản pháp luật về thanh thiếu niên	54
2.1.2.1. Luật thanh niên	54
2.1.2.2. Luật bảo vệ, chăm sóc và giáo dục trẻ em	57
2.1.2.3. Pháp luật hình sự về người chưa thành niên phạm tội	58
2.1.2.4. Quy định của Bộ luật tố tụng hình sự đối với người chưa thành niên phạm tội	65
2.1.2.5. Pháp luật xử lý vi phạm hành chính đối với người chưa thành niên	66
2.2. Thực trạng ý thức pháp luật của thanh, thiếu niên	67
2.2.1. Tình hình vi phạm pháp luật và thực trạng nhận thức pháp luật của thanh thiếu niên	67
2.2.2. Nguyên nhân thanh, thiếu niên vi phạm pháp luật	75
2.2.2.1. Nguyên nhân chủ quan (nguyên nhân từ nhận thức và tâm lý lứa tuổi)	75
2.2.2.2. Nguyên nhân khách quan	76
Chương 3: NHỮNG GIẢI PHÁP CƠ BẢN NHẪM NÂNG CAO Ý THỨC PHÁP LUẬT CỦA THANH THIẾU NIÊN	80
3.1. Tính tất yếu khách quan phải nâng cao ý thức pháp luật của thanh, thiếu niên	80
3.2. Những giải pháp cơ bản nhằm nâng cao ý thức pháp luật của thanh, thiếu niên thời kỳ hiện nay	85
3.2.1. Giải pháp xây dựng và hoàn thiện hệ thống pháp luật về thanh thiếu niên (môi trường pháp lý thuận lợi cho sự hình thành, phát triển và giáo dục nâng cao ý thức của thanh, thiếu niên)	85
3.2.2. Giải pháp tăng cường và đổi mới giáo dục pháp luật cho thanh thiếu niên theo hướng kết hợp giáo dục pháp luật, giáo dục đạo đức và kỹ năng sống cho họ	88
3.2.4. Giải pháp xử lý nghiêm minh mọi hành vi phạm pháp luật nhằm nâng cao ý thức pháp luật của thanh thiếu niên	98

3.2.5.	Giải pháp khác trong việc nâng cao ý thức pháp luật của thanh thiếu niên	100
	KẾT LUẬN	106
	DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO	109

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Trong suốt tiến trình phát triển của lịch sử nhân loại, vấn đề thanh, thiếu niên, đặc biệt là thanh niên đã được tất cả các quốc gia, các thời đại coi là một vấn đề có tầm quan trọng đặc biệt. Ở nước ta, thanh, thiếu niên là lực lượng xã hội to lớn, là nguồn lực mạnh mẽ thúc đẩy sự phát triển xã hội hiện tại và là người chủ tương lai của đất nước.

Hiện nay, đất nước ta đang bước vào thời kỳ đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa, xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam và hội nhập kinh tế quốc tế. Những biến đổi của tình hình trong nước với bối cảnh quốc tế biến động và phức tạp, trước những thách thức to lớn của xu thế toàn cầu hóa về kinh tế, sự phát triển của kinh tế tri thức có tác động mạnh mẽ đến thanh, thiếu niên. Thanh, thiếu niên đang có những thay đổi về cơ cấu xã hội, địa vị kinh tế, tư tưởng chính trị, tâm lý, lối sống v.v... những thay đổi này diễn ra mạnh mẽ, bên cạnh những yếu tố tích cực là những hạn chế tiêu cực.

Lứa tuổi thanh, thiếu niên là lứa tuổi bông bột, chủ quan, nông nổi, tiếp nhận thông tin ít chọn lọc, vốn sống và vốn hiểu biết pháp luật còn nhiều hạn chế, dễ bị ảnh hưởng, lôi kéo bởi những tác động xấu, những mặt trái của nền kinh tế thị trường trong xã hội hiện nay. Đặc biệt, nhận thức pháp luật của thanh, thiếu niên còn hạn chế. Trong những năm gần đây, đối tượng phạm pháp trong thanh, thiếu niên có chiều hướng ngày càng tăng. Số lượng thanh, thiếu niên vi phạm pháp luật vẫn chiếm tỷ lệ cao so với các lứa tuổi khác và có chiều hướng gia tăng... Vì vậy cần có những chính sách, giải pháp thích hợp để phát huy, phát triển và quản lý Nhà nước về thanh niên, tạo điều kiện cho thế hệ trẻ kế thừa và phát huy truyền thống tốt đẹp của dân tộc, thực hiện thắng lợi sự nghiệp xây dựng xã hội chủ nghĩa trên đất nước ta.

Công tác giáo dục pháp luật cho thanh, thiếu niên hiện nay tuy đã quan tâm đến việc nâng cao nhận thức pháp luật cho thanh, thiếu niên nhưng chưa đảm bảo xứng tầm với yêu cầu đặt ra. Cần phải tăng cường giáo dục và nâng cao ý thức pháp luật cho thế hệ thanh, thiếu niên, để giúp họ không những biết bảo vệ quyền, lợi ích của bản thân mà còn bảo vệ cả quyền và lợi ích của quốc gia, của xã hội và công dân khác trong xã hội.

Tìm hiểu ý thức pháp luật của thanh, thiếu niên đã có một số tài liệu, công trình nghiên cứu, tìm hiểu dưới các góc độ khác nhau và đề cập ở mức độ khác nhau, song thường đề cập hai nội dung một cách tách rời, riêng rẽ hoặc chỉ đề cập đến một số mặt, một số khía cạnh của đề tài. Chưa có tác giả nào nghiên cứu vấn đề ý thức pháp luật của thanh thiếu niên với tính cách là một đề tài khoa học hoàn chỉnh. Đặc biệt, trong việc tìm các giải pháp nhằm nâng cao ý thức pháp luật của thanh thiếu niên còn chưa đầy đủ, hệ thống. Ngoài ra, để phục vụ cho công tác giáo dục pháp luật trong nhà trường - công việc cá nhân tôi đang thực hiện và do có sự yêu thích quan tâm đặc biệt, tôi mạnh dạn lựa chọn nội dung: "*Ý thức pháp luật của thanh, thiếu niên trong thời kỳ hiện nay*" để làm đề tài khóa luận cao học, với mong muốn sẽ nghiên cứu nó một cách đầy đủ, hệ thống và toàn diện hơn.

2. Mục tiêu, phạm vi, đối tượng nghiên cứu của đề tài

Mục đích nghiên cứu của luận văn là đề xuất các giải pháp góp phần giáo dục nâng cao ý thức pháp luật cho thanh, thiếu niên, nhằm xây dựng một thế hệ trẻ thanh, thiếu niên có ý thức chấp hành pháp luật tốt, có hiểu biết pháp luật để tự bảo vệ quyền, lợi ích hợp pháp của mình và xã hội; góp phần nâng cao năng lực, bản lĩnh hội nhập quốc tế trong thời kỳ đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa và hội nhập kinh tế quốc tế của đất nước hiện nay; góp phần định hướng và xây dựng nhân cách, lối sống người công dân mới cho thế hệ trẻ, làm lành mạnh hóa xã hội, bảo đảm trật tự trị an, kỷ cương trong nhà trường và an toàn xã hội, đáp ứng một phần yêu cầu của việc quản lý xã hội bằng pháp luật.

Để đạt được mục đích trên, luận văn đặt ra các nhiệm vụ nghiên cứu sau đây:

- Nghiên cứu, làm sáng tỏ một số vấn đề lý luận về ý thức pháp luật và công tác thanh, thiếu niên, vai trò của thanh, thiếu niên trong thời kỳ hiện nay.

- Thực trạng nhận thức, nguyên nhân thực trạng ý thức pháp luật của thanh, thiếu niên từ đó phân tích, đề xuất các giải pháp nhằm nâng cao ý thức pháp luật cho thanh, thiếu niên.

- Nghiên cứu, xác định nội dung, hình thức giáo dục pháp luật phù hợp, đáp ứng yêu cầu về giáo dục pháp luật, giáo dục ý thức pháp luật cho thanh, thiếu niên hiện nay.

- Xây dựng và đề xuất hệ thống các giải pháp có hiệu quả trong việc nâng cao ý thức pháp luật của thanh, thiếu niên.

3. Cơ sở phương pháp luận và phương pháp nghiên cứu đề tài

Luận văn được nghiên cứu dựa trên lý luận của chủ nghĩa Mác - Lênin để tìm ra mối liên hệ giữa các hiện tượng nhằm đánh giá các vấn đề nghiên cứu một cách khoa học; dựa trên tư tưởng Hồ Chí Minh về Nhà nước và pháp luật, bám sát đường lối, chủ trương của Đảng về tăng cường pháp chế xã hội chủ nghĩa gắn với việc quản lý xã hội bằng pháp luật nhằm xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam của nhân dân, do nhân dân và vì nhân dân.

Phương pháp nghiên cứu của luận văn sử dụng phối hợp nhiều phương pháp nghiên cứu như: phương pháp lịch sử, phân tích, so sánh, chứng minh, tổng hợp, lôgic và phương pháp xã hội học khác như lấy số liệu, tham khảo ý kiến của những người làm công tác thực tiễn... để làm sáng tỏ vấn đề nghiên cứu.

4. Ý nghĩa của đề tài

Kết quả nghiên cứu của luận văn góp phần làm sáng tỏ thêm một số vấn đề lý luận của ý thức pháp luật thanh, thiếu niên, từ đó làm phong phú thêm lý luận chung về Nhà nước và pháp luật.

Những đề xuất của luận văn có ý nghĩa nhất định trong việc hoạch định chính sách và xây dựng các văn bản pháp luật về thanh, thiếu niên. Nội dung và kết quả nghiên cứu của luận văn có thể được khai thác, sử dụng trong công tác nghiên cứu về thanh, thiếu niên và có thể làm tài liệu tham khảo trong xây dựng các chế độ, chính sách về thanh, thiếu niên.

5. Kết cấu của luận văn

Luận văn ngoài phần mở đầu, kết luận, danh mục tài liệu tham khảo, phụ lục, nội dung của luận văn gồm 3 chương:

Chương 1: Những vấn đề lý luận cơ bản về ý thức pháp luật của thanh, thiếu niên.

Chương 2: Thực trạng ý thức pháp luật của thanh, thiếu niên.

Chương 3: Những giải pháp cơ bản nhằm nâng cao ý thức pháp luật của thanh, thiếu niên.

Chương 1

NHỮNG VẤN ĐỀ LÝ LUẬN CƠ BẢN VỀ Ý THỨC PHÁP LUẬT CỦA THANH THIẾU NIÊN

1.1. Những vấn đề lý luận cơ bản về ý thức pháp luật

1.1.1. Khái niệm và chức năng của ý thức pháp luật

1.1.1.1. Khái niệm ý thức pháp luật

Luận văn nêu khái quát một số khái niệm khác nhau về ý thức pháp luật để so sánh và khẳng định hiện nay quan điểm đầy đủ và đúng đắn được thừa nhận rộng rãi là quan điểm ý thức pháp luật theo học thuyết Mác - Lê Nin về pháp luật và ý thức pháp luật xã hội chủ nghĩa: "*Ý thức pháp luật là tổng thể các học thuyết, tư tưởng, tình cảm của con người thể hiện thái độ, sự đánh giá về tính công bằng hoặc không công bằng, đúng đắn hoặc không đúng đắn của pháp luật hiện hành, pháp luật trong quá khứ và pháp luật cần phải có, về tính hợp pháp hoặc không hợp pháp trong cách xử sự của con người, trong hoạt động của các cơ quan, tổ chức, xã hội*".

Luận văn chỉ ra các đặc điểm cơ bản của ý thức pháp luật: với tính cách là một hình thái ý thức xã hội, ý thức pháp luật chịu sự quy định của tồn tại xã hội nhưng có tính độc lập tương đối; ý thức pháp luật là hiện tượng mang tính giai cấp.

1.1.1.2. Chức năng của ý thức pháp luật

Chức năng của ý thức pháp luật thể hiện vai trò, giá trị xã hội và tính sống động của ý thức pháp luật. Chức năng của ý thức pháp luật được hiểu là những phương thức hoạt động cơ bản của ý thức pháp luật.

Ý thức pháp luật là hiện tượng xã hội phức tạp, có nội hàm khái niệm rộng, sự vận động của các yếu tố trong cơ cấu của nó cũng phức tạp, phong phú. Ý thức pháp luật có bốn chức năng cơ bản thể hiện trên bốn mặt hoạt động chủ yếu: chức năng phản ánh; chức năng nhận thức; chức năng mô hình hóa pháp lý; chức năng điều chỉnh. Những chức năng cơ bản của ý thức pháp luật có quan hệ chặt chẽ với nhau trong một thể thống nhất. Nội dung của bốn mặt hoạt động này đã bao hàm và chi phối hàng loạt các hoạt động cụ thể khác.

1.1.2. Cơ cấu của ý thức pháp luật

Cơ cấu của ý thức pháp luật được hiểu là cách thức tổ chức bên trong của ý thức pháp luật, trong đó có những nhân tố cấu thành của ý thức pháp luật vừa thống nhất với nhau vừa tác động ảnh hưởng lẫn nhau và với các hiện tượng khác trong đời sống xã hội.

Có thể xác định cơ cấu của ý thức pháp luật căn cứ vào các tiêu chí khác nhau như sau:

- **Căn cứ vào tính chất, nội dung:** với tư cách là một hình thái ý thức xã hội, ý thức pháp luật bao gồm hệ tư tưởng pháp luật và tâm lý pháp luật. Ý thức pháp luật còn thể hiện ở động cơ hành vi, tinh thần sẵn sàng thực hiện những hành vi theo yêu cầu của pháp luật.

- **Căn cứ vào mức độ và phạm vi nhận thức:** ý thức pháp luật chia thành ý thức thông thường và ý thức mang tính lý luận.

- **Căn cứ vào chủ thể mang ý thức pháp luật:** ý thức pháp luật chia thành ý thức pháp luật xã hội; ý thức pháp luật nhóm; ý thức pháp luật cá nhân.

1.1.3. Vai trò của ý thức pháp luật

Ý thức pháp luật là một hình thái ý thức xã hội cùng với pháp luật và các hiện tượng pháp lý khác cấu thành kiến trúc thượng tầng pháp lý xã hội. Ý thức pháp luật và pháp luật là hai hiện tượng pháp lý khác nhưng có quan hệ biện chứng với nhau.

Ý thức pháp luật có vai trò là tiền đề, cơ sở trực tiếp để xây và hoàn thiện hệ thống pháp luật; ý thức pháp luật có vai trò thúc đẩy việc thực hiện pháp luật; ý thức pháp luật có vai trò là cơ sở đảm bảo cho việc áp dụng đúng đắn các quy phạm pháp luật.

1.2. Những vấn đề lý luận cơ bản về ý thức pháp luật của thanh, thiếu niên

1.2.1. Khái niệm thanh, thiếu niên

Thanh, thiếu niên là một khái niệm có thể được hiểu và định nghĩa theo nhiều cách. Tùy thuộc vào nội dung tiếp cận, góc độ nhìn nhận hoặc cấp độ đánh giá mà người ta đưa ra các định nghĩa khác nhau về thanh, thiếu niên.

Luận văn đưa ra nhiều khái niệm khác nhau về thanh thiếu niên và xem xét đặc điểm về cơ cấu xã hội của thanh niên. Thanh niên là một nhóm xã hội - nhân khẩu đặc thù. Những nét đặc trưng của thanh niên hoàn toàn không giống với các nhóm xã hội khác. Thanh niên được phân chia theo độ tuổi, gắn với giai cấp, các tầng lớp xã hội. Tùy thuộc vào hoàn cảnh lịch sử cụ thể mà ở mỗi nước cách tính độ tuổi thanh niên có khác nhau.

Khi xem xét sự phát triển của thanh niên, ta thấy trải qua ba giai đoạn cơ bản:

- **Giai đoạn thứ nhất:** thanh niên chủ yếu đóng vai trò là đối tượng của những tác động xã hội dưới những điều kiện khác nhau của chúng

- **Bước vào giai đoạn thứ hai:** thanh niên bắt đầu đóng vai trò là yếu tố của lực lượng sản xuất và là người mang các quan hệ sản xuất và tất cả các quan hệ xã hội khác. Giai đoạn này, trong khi vẫn là đối tượng của những tác động xã hội, thanh niên đã là chủ thể của quá trình xã hội.

- **Trong giai đoạn thứ ba:** thanh niên đã hoàn toàn thể hiện là yếu tố của các lực lượng sản xuất và là người mang tất cả các quan hệ xã hội, thể hiện toàn bộ xã hội đương thời của mình.

Việc phân chia giai đoạn lứa tuổi chủ yếu dựa trên sự thay đổi vị trí xã hội và hoạt động xã hội của cá nhân, đồng thời chú ý nhiều vào những thuộc tính của tuổi thanh niên với tư cách là một nhóm dân cư - xã

hội. Các nhà xã hội học không chỉ chú ý tới giới hạn giữa lứa tuổi thiếu niên và tuổi lứa thanh niên mà còn tới ranh giới và tiêu chuẩn xác định thời kỳ quá độ trở thành người lớn.

Đặc biệt để hiểu rõ hơn về thanh, thiếu niên, luận văn làm rõ khái niệm người chưa thành niên; khái niệm tội phạm do người chưa thành niên gây ra và phân biệt thanh thiếu niên dựa trên biểu đồ lứa tuổi đi học của mỗi cá nhân:

- Nhi đồng: Trẻ con từ bảy, tám tuổi trở xuống.

- Thiếu niên: Trẻ em ít tuổi hơn thanh niên, vào khoảng từ mười tuổi đến mười lăm, mười sáu tuổi.

- Thanh niên: Người trẻ tuổi vào khoảng từ mười lăm, mười sáu đến ba mươi tuổi. Theo Khoản 2 Điều 1 Điều lệ Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh: "*Thanh niên Việt Nam tuổi từ 15 đến 30, tích cực học tập, lao động và bảo vệ Tổ quốc, thừa nhận Điều lệ Đoàn, tự nguyện hoạt động trong một tổ chức cơ sở của Đoàn và có lý lịch rõ ràng đều được xét kết nạp vào Đoàn*".

Để dễ hình dung hơn thì có thể căn cứ vào biểu đồ lứa tuổi đi học của một cá nhân. Luật Giáo dục năm 2005 quy định về cơ sở giáo dục mầm non và giáo dục phổ thông (Điều 25 và Điều 26), gồm:

- Nhà trẻ, nhóm trẻ nhận trẻ em từ ba tháng tuổi đến ba tuổi;

- Trường, lớp mẫu giáo nhận trẻ em từ ba tuổi đến sáu tuổi;

- Trường mầm non là cơ sở giáo dục kết hợp nhà trẻ và trường mẫu giáo, nhận trẻ em từ ba tháng tuổi đến sáu tuổi;

- Giáo dục tiểu học được thực hiện trong năm năm học, từ lớp một đến lớp năm. Tuổi của học sinh vào học lớp một là sáu tuổi;

- Giáo dục trung học cơ sở được thực hiện trong bốn năm học, từ lớp sáu đến lớp chín. Học sinh vào học lớp sáu phải hoàn thành chương trình tiểu học, có tuổi là mười một tuổi;

- Giáo dục trung học phổ thông được thực hiện trong ba năm học, từ lớp mười đến lớp mười hai. Học sinh vào học lớp mười phải có bằng tốt nghiệp trung học cơ sở, có tuổi là mười lăm tuổi.

Theo đó, với tiến trình thông thường, việc một cá nhân kết thúc giai đoạn giáo dục trung học phổ thông (hay còn gọi là cấp III) đồng thời với việc cá nhân đó bước vào tuổi trưởng thành (thành niên), bắt đầu có tư cách cá nhân đầy đủ, được quyền bầu cử và có trách nhiệm thực hiện nghĩa vụ quân sự... và những quyền, nghĩa vụ khác mà khi chưa thành niên, người đó chưa có theo quy định của pháp luật.

1.2.2. Đặc điểm tâm lý lứa tuổi của thanh thiếu niên

Tìm hiểu đặc điểm tâm lý lứa tuổi thanh, thiếu niên là việc không thể thiếu trong quá trình giáo dục nâng cao ý thức pháp luật đối nhóm đối tượng này.

Đặc điểm tâm lý lứa tuổi của thanh, thiếu niên được tìm hiểu thông qua sự phân chia giai đoạn từng lứa tuổi thanh, thiếu niên.

Lứa tuổi này có thể được phân thành ba nhóm, mỗi nhóm có những đặc điểm riêng:

- **Nhóm thứ nhất:** Từ 14 tuổi tròn đến dưới 16 tuổi, nhóm này có đặc điểm:

+ Vừa vượt qua giai đoạn trẻ con;

+ Gần gia đình và sống phụ thuộc hầu như hoàn toàn vào gia đình.

- **Nhóm thứ hai:** Thanh niên là **người chưa thành niên** là người từ đủ 16 tuổi đến dưới 18 tuổi, nhóm này có đặc điểm:

+ Đang ở giai đoạn sắp bước vào tuổi người lớn;

+ Nhận thức xã hội khá hơn nhóm trước nhưng vẫn chưa tách khỏi gia đình;

+ Kinh tế còn phụ thuộc vào gia đình.

- **Nhóm thứ 3:** lứa tuổi thanh niên là **người thành niên** (người từ đủ 18 tuổi đến dưới 30 tuổi), thuộc lứa tuổi đã trưởng thành và được pháp luật công nhận là công dân với đầy đủ các quyền lợi và nghĩa vụ.

Trên cơ sở tìm hiểu về đặc điểm tâm lý lứa tuổi và ý thức pháp luật của thanh thiếu niên, luận văn khẳng định thanh, thiếu niên là nhóm xã hội - nhân khẩu đặc thù trong xã hội, ở độ tuổi sung sức nhất về thể chất và

phát triển trí tuệ, luôn năng động, sáng tạo, muốn tự khẳng định mình (từ đủ 14 tuổi đến dưới 30 tuổi). Đây lớp người trẻ khỏe, năng động, dám nghĩ, dám làm, là lực lượng chính của sự nghiệp đổi mới xây dựng và bảo vệ Tổ quốc trong hiện tại và tương lai. Lứa tuổi thanh, thiếu niên cũng là lứa tuổi bông bột, chủ quan, nông nổi, tiếp nhận thông tin ít chọn lọc, vốn sống và vốn hiểu biết pháp luật còn nhiều hạn chế, dễ bị ảnh hưởng, lôi kéo bởi những tác động.

Mặt khác, đây là lứa tuổi chưa phát triển đầy đủ về thể chất cũng như về tâm - sinh lý, kinh nghiệm sống và trình độ nhận thức còn hạn chế, khả năng kiềm chế chưa cao, dễ bị kích động, lôi kéo vào những hoạt động phiêu lưu, mạo hiểm, hoạt động vi phạm pháp luật... Tuổi thanh, thiếu niên là tuổi đang hình thành "*cái tôi*", song lại lứa tuổi biểu hiện và ý thức về cá tính của mình rất rõ nét. Chính vì vậy, thanh, thiếu niên cần được sự giúp đỡ, chăm lo, giáo dục của các thế hệ đi trước và của toàn xã hội trong đó có giáo dục nâng cao ý thức pháp luật.

1.2.3. Đặc điểm, vai trò ý thức pháp luật của thanh thiếu niên và những yếu tố tác động đến ý thức pháp luật của thanh thiếu niên

1.2.3.1. Đặc điểm ý thức pháp luật của thanh thiếu niên

Đặc điểm ý thức pháp luật của thanh thiếu niên được xác định trong mối tương quan với ý thức pháp luật của các bộ phận, cá nhân khác ở trong cùng một môi trường xã hội, cùng một điều kiện chính trị, kinh tế, xã hội ở nước ta hiện nay. Đặc điểm ý thức pháp luật của thanh thiếu niên bắt nguồn từ vị trí, vai trò của họ trong tập thể và xã hội, trong học tập, công việc và cuộc sống hằng ngày.

Ý thức pháp luật của thanh thiếu niên có những đặc điểm cơ bản sau:

- Ý thức pháp luật của thanh thiếu niên chỉ **là một bộ phận quan trọng trong ý thức chung của xã hội**; Ý thức pháp luật của thanh, thiếu niên **là sự hòa nguyện, đan xen, gắn bó khăng khít giữa ý thức pháp luật cá nhân và ý thức pháp luật của nhóm xã hội**.

- Thanh thiếu niên là một trong những bộ phận **có ý thức pháp luật khá năng động trong ý thức pháp luật xã hội**.

- **Về tình hình hiểu biết pháp luật của thanh thiếu niên**, tình trạng **thiếu hiểu biết về pháp luật** của thanh thiếu niên cũng gây ra rất nhiều khó khăn cho họ trong cuộc sống.

- **Nhận thức pháp luật của thanh thiếu niên còn hạn chế**. Phần lớn thanh thiếu niên không ý thức được mỗi nguy hiểm và hậu quả hành vi phạm tội của mình mà chỉ hành động theo bản năng, cảm tính.

- **Về thái độ đối với pháp luật của thanh thiếu niên**: thái độ tôn trọng pháp luật, nghiêm chỉnh chấp hành pháp luật có thể nói là kém và là khâu yếu nhất trong cơ cấu ý thức pháp luật của thanh thiếu niên.

Tóm lại, có thể khái quát đánh giá đặc điểm ý thức pháp luật của thanh thiếu niên hiện nay là: thấp về trình độ kiến thức pháp luật; kém về thái độ tôn trọng, nghiêm chỉnh chấp hành pháp luật và thiếu tính đồng bộ, thống nhất trong toàn bộ phận thanh thiếu niên cũng như trong mỗi cá nhân con người giữa hiểu biết pháp luật và thái độ hành vi pháp luật. Do vậy, ý thức pháp luật của thanh thiếu niên chưa đáp ứng được yêu cầu của công cuộc xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa, quản lý xã hội bằng pháp luật hiện nay.

1.2.3.2. Các yếu tố tác động đến ý thức pháp luật của thanh thiếu niên

Ý thức pháp luật của thanh thiếu niên tồn tại và phát triển trong mối quan hệ với tồn tại xã hội, với rất nhiều các hiện tượng chính trị, kinh tế, văn hóa, xã hội, nhưng trực tiếp nhất là các hiện tượng pháp luật.

Ý thức pháp luật của thanh thiếu niên chịu sự tác động của những điều kiện kinh tế, xã hội của chính xã hội mà họ đang sống, có thể xác định các yếu tố liên quan trực tiếp đến ý thức pháp luật của thanh thiếu niên như sau:

- Những mặt hạn chế, tiêu cực của nền kinh tế thị trường và những tư tưởng, tâm lý xã hội tiêu cực, lạc hậu tác động đến ý thức pháp luật của thanh thiếu niên.

- Quan điểm Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh về Nhà nước, pháp luật với một khối lượng đồ sộ những tri thức sâu sắc về Nhà nước và pháp luật... giúp cho thanh thiếu niên có được những nền tảng cơ bản ban đầu và đúng đắn, những kiến thức hiểu biết về Nhà nước, pháp luật một cách có hệ thống, sâu sắc.

- Chính sách pháp luật và hệ thống văn bản pháp luật của nhà nước là những hiện tượng pháp luật cơ bản nhất trong đời sống pháp luật xã hội, là đối tượng nhận thức quan trọng, trực tiếp nhất của thanh thiếu niên xét

dưới góc độ ý thức pháp luật. Chính sách pháp luật, hệ thống pháp luật của Nhà nước là nguồn gốc trực tiếp quyết định nội dung ý thức pháp luật của thanh thiếu niên.

- Ảnh hưởng của môi trường gia đình và nhà trường đến ý thức pháp luật của thanh thiếu niên.

- Ngoài ra, ý thức pháp luật của thanh thiếu niên còn nhiều tác động của nhiều yếu tố khác như: các hoạt động giáo dục, tuyên truyền giải thích pháp luật; công tác giáo dục, đào tạo; việc xử lý nghiêm minh mọi vi phạm pháp luật...

1.2.3.3. Vai trò của ý thức pháp luật của thanh thiếu niên trong việc thực hiện pháp luật và xây dựng lối sống phù hợp với đạo đức của họ

Ý thức pháp luật của thanh thiếu niên có vai trò quan trọng đối với sự phát triển của họ và với sự phát triển tiến bộ chung của xã hội, đời sống pháp luật xã hội.

Ý thức pháp luật thanh thiếu niên là một trong những yếu tố quan trọng trong việc hình thành nhân cách của họ sau này, xác lập lý tưởng, ý nghĩa cuộc sống, các thang bậc giá trị, đồng thời điều chỉnh các hành vi sai lệch, chống các biểu hiện tiêu cực ở mỗi cá nhân và toàn xã hội.

Ý thức pháp luật, văn hóa pháp lý là bộ phận kiến trúc thượng tầng xã hội, là một hình thái ý thức xã hội. Đối với thanh thiếu niên, ý thức pháp luật bao gồm trong nó các yếu tố được giáo dục và rèn luyện từ nhỏ, được hình thành và lưu lại trong trí nhớ, trong bộ óc nhạy cảm của thời niên thiếu trở thành tri thức cơ bản khó phai mờ, được củng cố, hoàn thiện, nâng cao trong suốt cuộc đời và nó trở thành những thói quen, hành vi tự giác sống, làm việc theo pháp luật của mỗi công dân.

Ý thức pháp luật của thanh thiếu niên góp phần quan trọng trong hoạt động thực hiện pháp luật, góp phần vào việc duy trì trật tự, kỷ cương của Nhà nước và xã hội.

Chương 2

THỰC TRẠNG Ý THỨC PHÁP LUẬT CỦA THANH THIẾU NIÊN

2.1. Khái quát tình hình thanh, thiếu niên và hệ thống văn bản pháp luật về thanh, thiếu niên

2.1.1. Khái quát tình hình thanh, thiếu niên và những vấn đề liên quan đến thanh, thiếu niên

Việt Nam là quốc gia có cơ cấu dân số trẻ. Theo Tổng điều tra dân số và nhà ở toàn quốc năm 2009, dân số thanh niên khoảng 23.840.000 người, trong số 16.117.520 thanh niên tham gia các hoạt động kinh tế, chiếm 67,2 % tổng số thanh niên, chiếm 38,7% lực lượng lao động xã hội; 6.612.404 thanh niên trong độ tuổi đi học, chiếm 27,6%.

Thanh, thiếu niên nước ta (từ 14 - 30 tuổi) là lực lượng xã hội hùng hậu, chiếm 35,96% dân số và chiếm 55,5% lực lượng lao động xã hội. Trong công cuộc đổi mới, thanh, thiếu niên có bước trưởng thành to lớn, tiếp tục phát huy truyền thống của Đảng, của dân tộc, hăng hái học tập, lao động, xung kích đảm nhận những việc khó, lĩnh vực mới, góp phần xứng đáng vào những thắng lợi của sự phát triển kinh tế - xã hội.

2.1.2. Hệ thống văn bản pháp luật về thanh thiếu niên

Thanh thiếu niên chiếm số lượng lớn trong cơ cấu dân số Việt Nam và là lực lượng xã hội to lớn, có mặt trong mọi lĩnh vực của đời sống xã hội. Đây là nguồn nhân lực lớn, dồi dào cho sự phát triển đất nước, đã và đang có những đóng góp tích cực trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Do vậy, thanh thiếu niên là đối tượng điều chỉnh của nhiều văn bản pháp luật khác nhau.

- Luật thanh niên;
- Luật bảo vệ, chăm sóc và giáo dục trẻ em;
- Bộ luật hình sự;
- Pháp lệnh xử lý vi phạm hành chính...

2.2. Thực trạng ý thức pháp luật của thanh, thiếu niên

2.2.1. Tình hình vi phạm pháp luật và thực trạng nhận thức pháp luật của thanh thiếu niên

Thanh thiếu niên vi phạm pháp luật là một vấn đề xã hội tồn tại ở mọi quốc gia. Theo Báo cáo tháng 5

năm 2006 của Quỹ Nhi đồng Liên Hợp quốc, hiện nay hàng năm trên thế giới có khoảng 1 triệu trẻ em bị tạm giữ vì lí do vi phạm pháp luật.

Trước tác động của suy giảm kinh tế thế giới, lạm phát và giá cả các mặt hàng sinh hoạt thiết yếu tăng cao, tình trạng thiếu việc làm, thất nghiệp và các tiêu cực xã hội đã ảnh hưởng rất lớn tới đời sống, sinh hoạt và tư tưởng của thanh niên, đặc biệt là thanh niên công nhân, nhóm đối tượng chịu tác động nhiều nhất của suy giảm kinh tế. Một bộ phận thanh niên chưa có ý chí phấn đấu vươn lên, thụ động, ý thức trách nhiệm bản thân còn hạn chế, ngại khó, ngại khổ; quan niệm về giá trị đạo đức còn lệch lạc, lối sống buông thả, vị kỷ, thực dụng, thiếu trách nhiệm. Tệ nạn xã hội trong thanh niên có xu hướng ngày càng gia tăng, đặc biệt là bạo lực học đường, tính chất manh động của các băng nhóm tội phạm, ảnh hưởng bởi lối sống ngoại lai như hiện tượng "les" hoặc giả "les".

Đặc biệt, cơ chế kinh tế thị trường với những mặt trái của nó đã tác động không nhỏ lên tình trạng ngày càng gia tăng tội phạm trong thanh niên, đặc biệt là người chưa thành niên. Hiện nay, số lượng trẻ vị thành niên nói chung và HS nói riêng phạm pháp đang tăng theo xu hướng trẻ hóa và mức độ phạm tội ngày càng nghiêm trọng. Hiện nay toàn quốc có trên 20.000 trẻ em vi phạm pháp luật.

Số thanh, thiếu niên tụ tập, tổ chức sử dụng ma túy tổng hợp trong các nhà hàng, vũ trường, quán bar, karaoke tiếp tục diễn ra ở nhiều địa phương, trong đó học sinh phổ thông trung học tham gia khá nhiều. Tình trạng đạo đức, lối sống của một bộ phận giới trẻ hiện nay có nhiều bất ổn, từ thái độ học tập, ý thức chấp hành nội quy, kỷ luật của nhà trường, chấp hành pháp luật đến những hành vi tiêu cực trong học tập, thi cử của học sinh, sinh viên và sự xâm nhập của các tệ nạn xã hội vào học đường.

Những số liệu trên cho thấy tình trạng vi phạm pháp luật trong thanh, thiếu niên ngày càng tăng nhanh, thực trạng sự hiểu biết pháp luật trong thanh, thiếu niên còn hạn chế. Ý thức, thói quen sống và làm việc theo pháp luật của một bộ phận thanh, thiếu niên chưa cao dẫn đến lối sống thực dụng nặng về hưởng thụ. Cá biệt, có một bộ phận thanh, thiếu niên có biểu hiện mờ nhạt về lý tưởng, xuống cấp về đạo đức, lối sống, gây ảnh hưởng không nhỏ đến tình hình trật tự an toàn xã hội. Nguyên nhân của tình hình trên có một phần là do công tác phổ biến giáo dục pháp luật cho thanh, thiếu niên còn chưa được chú trọng, chưa đáp ứng được yêu cầu của thực tế đời sống xã hội.

2.2.2. Nguyên nhân thanh, thiếu niên vi phạm pháp luật

Tình trạng thanh, thiếu niên vi phạm pháp luật, xuất phát từ nhiều nguyên nhân khác nhau:

- Nguyên nhân chủ quan (*nguyên nhân từ nhận thức và tâm lý lứa tuổi*).
- Nguyên nhân khách quan (*nguyên nhân từ gia đình, nhà trường, xã hội*).

Một số nguyên nhân khác: hệ thống pháp luật chưa được hoàn chỉnh và việc thực thi pháp luật chưa nghiêm minh. Hệ thống pháp luật nước ta hiện nay đang được bổ sung, hoàn chỉnh song vẫn còn nhiều sơ hở, thiếu sót. Hiện tượng vi phạm pháp luật chưa được xử lý triệt để dẫn đến tình hình đúng, sai lẫn lộn, gây tâm lý coi thường pháp luật...

Chương 3

NHỮNG GIẢI PHÁP CƠ BẢN NHẪM NÂNG CAO Ý THỨC PHÁP LUẬT CỦA THANH THIẾU NIÊN

3.1. Tính tất yếu khách quan phải nâng cao ý thức pháp luật của thanh, thiếu niên

Giáo dục nâng cao ý thức pháp luật của thanh, thiếu niên là cần thiết, trước hết xuất phát từ vai trò quan trọng của thanh thiếu niên. Bác Hồ dạy: "*Kiến thiết cần có nhân tài*".

Không những thế, ý thức pháp luật là một trong những yếu tố quan trọng trong việc hình thành nhân cách, xác lập lý tưởng, ý nghĩa cuộc sống, các thang bậc giá trị, đồng thời điều chỉnh các hành vi sai lệch, chống các biểu hiện tiêu cực ở mỗi cá nhân và xã hội, đặc biệt là ở thế hệ thanh, thiếu niên trong thời kỳ hiện nay.

Ý thức pháp luật, văn hóa pháp lý là bộ phận kiến trúc thượng tầng xã hội, là một hình thái ý thức xã hội. Cũng như các hình thái ý thức khác, ý thức pháp luật bao gồm trong nó các yếu tố được giáo dục và rèn luyện

từ nhỏ, được hình thành lưu lại trong trí nhớ, trong bộ óc nhạy cảm của thời niên thiếu trở thành tri thức cơ bản khó phai mờ, được củng cố, hoàn thiện, nâng cao trong suốt cuộc đời và nó trở thành những thói quen, hành vi tự giác sống, làm việc theo pháp luật của mỗi công dân.

Thanh, thiếu niên là đối tượng cơ bản, hết sức quan trọng của việc phổ biến, giáo dục pháp luật, trước hết vì ý thức pháp luật được hình thành chủ yếu trong lứa tuổi thanh, thiếu niên và được bổ sung hoàn thiện trong suốt quá trình trưởng thành của con người; mặt khác, luật pháp đối với họ là mới mẻ hơn đối với những đối tượng cao tuổi khác, đồng thời họ là lực lượng nhạy cảm, năng động và dễ bị tổn thương nhất trong mối quan hệ với pháp luật. Chính vì vậy, việc phổ biến, giáo dục không thể chỉ được thực hiện trong thời gian ngắn mà phải được bồi đắp dần dần, thường xuyên, liên tục trong suốt quá trình sống, đặc biệt là ở tuổi trẻ nhằm nâng cao ý thức pháp luật, hướng tới xây dựng người công dân tốt cho xã hội. Ý thức pháp luật với chức năng định hướng, điều chỉnh nhận thức và hành vi, là điều thanh thiếu niên không thể thiếu trong một xã hội được vận hành bằng hệ thống các quy phạm pháp luật. Việt Nam đang trên con đường xây dựng nhà Nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa, cần đẩy mạnh hơn nữa công tác phổ biến, giáo dục pháp luật cho mỗi người dân, đặc biệt là thanh thiếu niên - lứa tuổi dễ chịu những tác động của tâm sinh lý dẫn đến hành vi vi phạm pháp luật.

Thanh, thiếu niên đều có nhu cầu hiểu biết và nâng cao ý thức pháp luật của mình nhằm thực hiện tốt hoạt động của mình trong cuộc sống và làm việc, sản xuất và tự bảo vệ quyền lợi của mình khi tham gia và các quan hệ xã hội. Nhu cầu có được thông tin pháp luật lại tỏ ra càng cần thiết đối với các đối tượng thanh niên; tình trạng thiếu hiểu biết về pháp luật của thanh niên cũng gây ra rất nhiều khó khăn cho thanh niên trong cuộc sống; thanh niên chưa tạo được thói quen thực hiện quyền và nghĩa vụ pháp lý, sử dụng những quyền và nghĩa vụ pháp lý đó trong việc bảo vệ quyền lợi hợp pháp của mình dẫn đến dễ bị người khác lợi dụng, lạm dụng gây thua thiệt cho chính bản thân. Rất nhiều vụ bạo hành, lạm dụng sức lao động, lôi kéo dụ dỗ thanh niên vi phạm pháp luật mà chính bản thân thanh, thiếu niên do không có thông tin về pháp luật đã không ý thức được, không tự bảo vệ được chính bản thân hoặc vi phạm pháp luật.

Như vậy, cần phải tăng cường giáo dục nâng cao ý thức pháp luật đối với thanh, thiếu niên, xuất phát từ yêu cầu xây dựng pháp luật đối với thanh, thiếu niên và tăng cường quản lý xã hội bằng pháp luật của đất nước hiện nay. Mục đích của việc giáo dục nâng cao ý thức pháp luật của thanh, thiếu niên hình thành hệ thống tri thức pháp luật - gọi là mục đích gần: nâng cao sự am hiểu pháp luật; hình thành lòng tin pháp luật - mục đích trung gian; hình thành động cơ, thói quen của hành vi tích cực pháp luật và hợp pháp - mục đích cuối cùng.

Từ những định hướng cơ bản này đặt ra các yêu cầu về nhận thức pháp luật của thanh, thiếu niên và công tác phổ biến, giáo dục pháp luật cho thanh, thiếu niên và đặc biệt là học sinh, sinh viên trong các trường học, là:

Thứ nhất, bồi dưỡng tinh thần yêu nước, yêu quê hương, gia đình và tự tôn dân tộc, lý tưởng xã hội chủ nghĩa.

Thứ hai, hình thành ý thức sống và làm việc theo pháp luật, làm chuẩn mực để truyền bá và xây dựng lối sống và làm việc theo pháp luật trong thế hệ trẻ. Nâng cao ý thức chấp hành pháp luật, ý thức tự giác tuân thủ và bảo vệ pháp luật trong thanh, thiếu niên, ngăn ngừa có hiệu quả sự vi phạm pháp luật, góp phần tăng cường trật tự, kỷ cương, xây dựng môi trường xã hội lành mạnh.

Thứ ba, trang bị những kiến thức, những hiểu biết cơ bản về tổ chức bộ máy nhà nước, về các quyền, nghĩa vụ cơ bản của công dân, về những vấn đề cần biết, cần thực hiện liên quan đến cuộc sống, lao động, học tập và rèn luyện của thanh, thiếu niên.

Thứ tư, trang bị những kiến thức kỹ năng về nghề nghiệp tương lai trong các lĩnh vực tìm việc, tạo việc làm, thành lập doanh nghiệp, vay vốn, đầu tư sản xuất... những kiến thức về hội nhập kinh tế quốc tế, tạo điều kiện thuận lợi và khuyến khích thanh niên tham gia xây dựng, phát triển kinh tế làm giàu cho đất nước, gia đình và bản thân.

3.2. Những giải pháp cơ bản nhằm nâng cao ý thức pháp luật của thanh, thiếu niên thời kỳ hiện nay

3.2.1. Giải pháp xây dựng và hoàn thiện hệ thống pháp luật về thanh thiếu niên (môi trường pháp lý thuận lợi cho sự hình thành, phát triển và giáo dục nâng cao ý thức của thanh, thiếu niên)

Môi trường pháp lý thuận lợi được hiểu theo ý nghĩa, về phía Nhà nước và các cấp chính quyền địa phương cần xây dựng và ban hành hệ thống pháp luật, văn bản pháp quy đồng bộ, phù hợp và kịp thời nhằm định hướng, điều chỉnh quá trình hình thành và phát triển ý thức pháp luật của thanh, thiếu niên. Trước hết, đó là sự đảm bảo về mặt pháp luật để nhân dân nói chung và thanh, thiếu niên nói riêng được biết, được bàn, được kiểm tra, giám sát những công việc, những vấn đề có ý nghĩa quan trọng đối với cuộc sống của chính họ và đối với công việc chung của đất nước, của xã hội.

Nghiên cứu soạn thảo một số văn bản pháp luật mới đồng thời với việc chỉ đạo các cơ quan Nhà nước có thẩm quyền ở các cấp trong quá trình xây dựng những chính sách, chương trình, đề án của Nhà nước cần có sự lồng ghép đến đối tượng thanh niên, tạo hành lang pháp lý và môi trường thuận lợi để giáo dục, rèn luyện, bồi dưỡng thanh niên phát triển toàn diện, tạo điều kiện cho thanh niên cống hiến, trưởng thành. Mở rộng đối tượng điều chỉnh của pháp luật cho các đối tượng thanh thiếu niên đặc thù vùng sâu, vùng xa, vùng dân tộc; nhóm thanh thiếu niên yếu thế trong cơ hội phát triển (thanh niên khuyết tật, tàn tật, thanh niên nhiễm HIV/AIDS, thanh niên sau cai nghiện ma túy, sau cải tạo) hoặc là có tính tiên tiến, tích cực, có khả năng cống hiến (thanh niên xung phong, thanh niên có tài năng... cần quy định thêm một số chính sách nhằm để hỗ trợ cho nhóm yếu thế này và phát huy nhóm thanh niên tích cực, tạo cơ hội bình đẳng về phát triển cho mọi đối tượng thanh niên.

Xây dựng và hoàn thiện các quy định của pháp luật về bảo vệ, chăm sóc và giáo dục trẻ em; kịp thời cụ thể hóa các chế định pháp luật phù hợp với hoàn cảnh, đặc điểm của lứa tuổi thanh thiếu niên, làm cơ sở chỉ đạo và triển khai thực hiện tốt các quyền của thanh thiếu niên. Bảo đảm cho thanh thiếu niên thực hiện đầy đủ quyền và bổn phận của mình...

Nghiên cứu, sửa đổi, hoàn thiện hệ thống pháp luật về xử lý người chưa thành niên vi phạm pháp luật hiện hành theo hướng quy định rõ hơn nữa quy trình xử lý hành chính và xử lý hình sự. Hoàn thiện hệ thống pháp luật hình sự đối với thanh thiếu niên phạm tội...

3.2.2. Giải pháp tăng cường và đổi mới giáo dục pháp luật cho thanh thiếu niên theo hướng kết hợp giáo dục pháp luật, giáo dục đạo đức và kỹ năng sống cho họ

Giáo dục pháp luật có vị trí, ý nghĩa rất quan trọng. Vai trò của giáo dục pháp luật bắt nguồn từ giá trị xã hội của pháp luật, từ sự hiểu biết và thực hiện nghiêm túc của các chủ thể pháp luật. Nếu là pháp luật là công cụ rất quan trọng để Nhà nước quản lý đất nước, quản lý xã hội, là phương tiện để công dân thực hiện nghĩa vụ và bảo vệ quyền và lợi ích hợp của mình thì giáo dục pháp luật giúp cho Nhà nước và công dân biết sử dụng đúng đắn phương tiện đó.

Phần lớn đối tượng thanh, thiếu niên đều ở lứa tuổi học sinh, sinh viên và đang còn ngồi trên ghế nhà trường. Do đó, giáo dục pháp luật cho thanh, thiếu niên là quan trọng và hết sức cần thiết. Đối với thanh, thiếu niên, việc giáo dục ý thức pháp luật giúp cho thanh, thiếu niên quan tâm hơn đến pháp luật, nâng cao kiến thức pháp luật, có thái độ đúng đắn, động cơ tích cực trong thực hiện pháp luật và đấu tranh chống các biểu hiện vi phạm pháp luật. Muốn vậy phải tiến hành bồi dưỡng kiến thức pháp luật, nâng cao trình độ nhận thức pháp luật trong thanh, thiếu niên. Thực hiện tốt việc giáo dục, tuyên truyền, phổ biến pháp luật dưới mọi hình thức, biện pháp tích cực, đưa pháp luật rơi vào mọi lĩnh vực trong cuộc sống. Đồng thời phải kết hợp giáo dục ý thức pháp luật với giáo dục đạo đức xã hội.

Nâng cao nhận thức của thanh, thiếu niên về pháp luật theo hướng cung cấp các kiến thức, rèn luyện các kỹ năng thực hiện các quyền cơ bản của công dân; về sự cần thiết và quyền được biết thông tin pháp luật. Giáo dục pháp luật gắn tuyên truyền với giải thích, giúp họ nhận thức được tính hợp lý cũng như bản chất tiến bộ và nhân đạo của luật pháp của chúng ta, tạo cơ sở cho họ chủ động, tự do và tự giác trong mọi hoạt động.

3.2.3. Giải pháp xây dựng và củng cố mối quan hệ thường xuyên và bền chặt giữa gia đình, nhà trường và xã hội trong việc nâng cao ý thức pháp luật cho thanh thiếu niên

Việc giáo dục nâng cao ý thức pháp luật cho thanh, thiếu niên phải phát huy được sức mạnh tổng hợp của xã hội, chính quyền, đoàn thể, cộng đồng và gia đình cho công tác quan trọng này. Gia đình, nhà trường và xã hội đều là các môi trường hoạt động của con người, đều có tác dụng định hướng, hình thành và phát triển nhân cách của con người.

3.2.4. Giải pháp xử lý nghiêm minh mọi hành vi phạm pháp luật nhằm nâng cao ý thức pháp luật của thanh thiếu niên

Để tăng cường vai trò của pháp luật thì việc thực thi pháp luật phải nghiêm minh, công bằng. Đứng trước pháp luật, mọi công dân đều bình đẳng cả về quyền và nghĩa vụ. Tất cả mọi hành động vi phạm pháp luật đều phải bị xử lý nghiêm khắc.

Xử lý nghiêm minh mọi hành vi vi phạm pháp luật là biện pháp điều chỉnh mạnh mẽ tác động trực tiếp vào tư tưởng pháp luật của thanh thiếu niên. Để nâng cao ý thức pháp luật, không những cần đẩy mạnh công tác giáo dục, tuyên truyền pháp luật trong quần chúng mà còn cần nghiêm khắc trong xử lý vi phạm pháp luật. Mọi hành vi vi phạm đều phải được xem xét kỹ lưỡng và xử lý nghiêm minh. Nếu chủ quan, sơ hở trong xử lý sẽ dễ tạo kẽ hở cho bọn cơ hội lợi dụng. Cần phát hiện và xử lý nghiêm minh các hành vi vi phạm đối với thanh, thiếu niên, hành vi lợi dụng và bóc lột sức lao động của thanh, thiếu niên, dụ dỗ, lôi kéo các em vào con đường phạm pháp...

3.2.5. Giải pháp khác trong việc nâng cao ý thức pháp luật của thanh thiếu niên

- Tăng cường sự lãnh đạo của Đảng là yếu tố quyết định thắng lợi của công tác thanh, thiếu niên, trong đó có việc nâng cao ý thức pháp luật của thanh, thiếu niên.

- Giải pháp tạo điều kiện thuận lợi về kinh tế - xã hội cho sự hình thành, phát triển ý thức pháp luật của thanh, thiếu niên.

- Giải pháp xây dựng môi trường văn hóa - xã hội lành mạnh, thuận lợi cho sự phát triển của thanh, thiếu niên.

- Giải pháp về chính sách và chế độ đối với thanh, thiếu niên.

KẾT LUẬN

Ý thức pháp luật là tổng thể các học thuyết, tư tưởng, tình cảm của con người thể hiện thái độ, sự đánh giá về tính công bằng hoặc không công bằng, đúng đắn hoặc không đúng đắn của pháp luật hiện hành, pháp luật trong quá khứ và pháp luật cần phải có, về tính hợp pháp hoặc không hợp pháp trong cách xử sự của con người, trong hoạt động của các cơ quan, tổ chức, xã hội. Với những chức năng cơ bản như phản ánh, mô hình hóa, điều chỉnh... với vai trò năng động, sáng tạo, ý thức pháp luật đã góp phần to lớn vào sự nghiệp phát triển đất nước, nhất là phát triển đời sống pháp luật, văn hóa pháp lý và điều chỉnh hành vi pháp luật tích cực, tiến bộ của con người.

Thanh, thiếu niên là nhóm xã hội - nhân khẩu đặc thù trong xã hội, ở độ tuổi sung sức nhất về thể chất và phát triển trí tuệ, luôn năng động, sáng tạo, muốn tự khẳng định mình. Đây lớp người trẻ khỏe, năng động, dám nghĩ, dám làm, là lực lượng chính của sự nghiệp đổi mới xây dựng và bảo vệ Tổ quốc trong hiện tại và tương lai. Lứa tuổi thanh, thiếu niên cũng là lứa tuổi bồng bột, chủ quan, nông nổi, tiếp nhận thông tin ít chọn lọc, vốn sống và vốn hiểu biết pháp luật còn nhiều hạn chế, dễ bị ảnh hưởng, lôi kéo bởi những tác động. Đây là lứa tuổi chưa phát triển đầy đủ về thể chất cũng như về tâm - sinh lý, kinh nghiệm sống và trình độ nhận thức còn hạn chế, khả năng kiềm chế chưa cao, dễ bị kích động, lôi kéo vào những hoạt động phiêu lưu, mạo hiểm, hoạt động vi phạm pháp luật... Tuổi thanh, thiếu niên là tuổi đang hình thành "cái tôi", song lại lứa tuổi biểu hiện và ý thức về cá tính của mình rất rõ nét. Chính vì vậy, thanh, thiếu niên cần được sự giúp đỡ, chăm lo, giáo dục của các thế hệ đi trước và của toàn xã hội trong đó có giáo dục nâng cao ý thức pháp luật.

Công tác giáo dục nâng cao ý thức pháp luật của thanh, thiếu niên đang trở thành một nhu cầu cấp bách hiện nay và là yêu cầu khách quan phù hợp với quá trình phát triển kinh tế, xã hội của đất nước; phù hợp với

những chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước về pháp luật, tăng cường pháp chế. Nâng cao ý thức pháp luật của thanh, thiếu niên góp phần thắng lợi để thực hiện "*Nhà nước quản lý xã hội bằng pháp luật, theo pháp luật*"; mọi người "*Sống và làm việc theo Hiến pháp và pháp luật*".

Việc giáo dục nâng cao ý thức pháp luật cho thanh, thiếu niên phải phát huy được sức mạnh tổng hợp của xã hội, chính quyền, đoàn thể, cộng đồng và gia đình cho công tác quan trọng này. Trong đó, tăng cường sự lãnh đạo của Đảng là yếu tố quyết định thắng lợi của công tác thanh, thiếu niên nói chung, trong đó có việc nâng cao ý thức pháp luật của thanh, thiếu niên nói riêng. Cần xây dựng, củng cố mối quan hệ thường xuyên, bền chặt giữa gia đình, nhà trường và xã hội trong việc nâng cao ý thức pháp luật của thanh thiếu niên. Gia đình, nhà trường và xã hội đều là các môi trường hoạt động quan trọng của con người, đều có tác dụng định hướng, hình thành và phát triển nhân cách, đạo đức của con người. Cần xây dựng và thực hiện các nhóm giải khác nhau: nhóm giải pháp tạo điều kiện thuận lợi về kinh tế - xã hội cho sự hình thành, phát triển ý thức pháp luật của thanh, thiếu niên; nhóm giải pháp xây dựng môi trường văn hóa - xã hội lành mạnh, thuận lợi cho sự phát triển của thanh, thiếu niên; nhóm giải pháp về chính sách và chế độ đối với thanh, thiếu niên; nhóm giải pháp về xây dựng và hoàn thiện hệ thống pháp luật về thanh thiếu niên - môi trường pháp lý thuận lợi cho sự hình thành, phát triển và giáo dục nâng cao ý thức của thanh, thiếu niên; giải pháp xử lý nghiêm minh mọi vi phạm pháp luật; nhóm giải pháp tăng cường và đổi mới công tác phổ biến, giáo dục pháp luật cho thanh, thiếu niên theo hướng kết hợp giáo dục pháp luật, giáo dục đạo đức và kỹ năng sống cho họ...

Với mục đích nâng cao ý thức pháp luật cho thanh, thiếu niên, nhằm xây dựng một thế hệ trẻ thanh, thiếu niên có ý thức chấp hành pháp luật tốt, có hiểu biết pháp luật để tự bảo vệ quyền, lợi ích hợp pháp của mình và xã hội; góp phần nâng cao năng lực, bản lĩnh hội nhập quốc tế trong thời kì đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa và hội nhập kinh tế quốc tế của đất nước hiện nay; góp phần định hướng và xây dựng nhân cách, lối sống người công dân mới cho thế hệ trẻ, làm lành mạnh hóa xã hội, bảo đảm trật tự trị an, kỷ cương trong nhà trường và an toàn xã hội, đáp ứng một phần yêu cầu của việc quản lý xã hội bằng pháp luật, cần tiến hành thực hiện những giải pháp cụ thể trên một cách tích cực, đồng bộ và hệ thống.